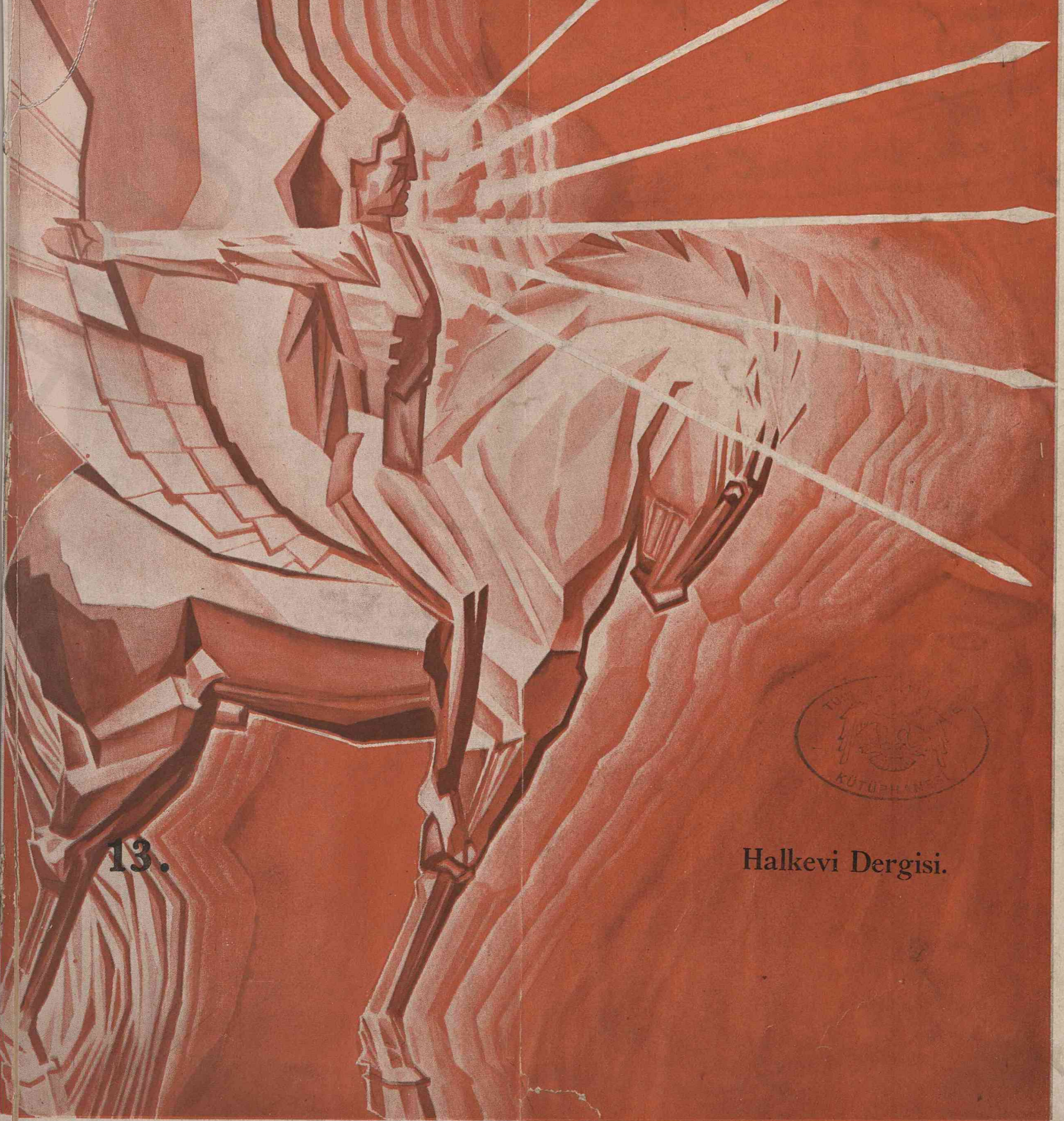

MUĞLA

13.

Halkevi Dergisi.

İÇİNDEKİLER:

Bir Adım Daha.	C. AKER
Tarih tezimi.	Ekmel İZDEM
Antika meskûkâtı.	Vehbi BAŞKO
Yurdumun Rengi ve Kokusu.	Ekmel İZDEM
Muğla Vilâyeti.	Zekâi EROĞLU
Bir parça dikkat lâzım.	Ş
Coğrafya köşesi.	D. TULA
Henrik İpsen.	Vehbi BAŞKO
Fethiye halk türküleri	
Kalibımızı basarız. (hikâye)	Hikmet TURHAN
Halkevi konferans'arı.	
Tarih vesikaları.	C. AKER

MUĞLA

Sayı: 13.

Aylık Halkevi Dergisi.

— Mart — 1938.

Basılmıyan yazılar geri verilmez.

Bir Adım Daha...

C. AKER

Kamalizim ve Gençlik.

Kemalizimin kuruluşu gençliğin kuruluşu demektir. Gerek parti programında olsun, gerek halkevi yasa ve tüzüğünde olsun gençliğe verilen mevki ve değer Kamalizimin ne köklü bir görüşle iş gördüğünü göstermeğe kâfidir.

Hiç şüphesiz her devirde bir gençlik vardı. Ebedi nesil kavgalarında bunların varlığına bir delildir. Ancak bu gençlik şuurlu, organize edilmiş bir gençlik değil, kendi kendine kurulmuş ve yetişmek isteyen bir gençlikti. Kamalizim bu perişan gençliğe bir kuvvet, tam anlamıyla bir varlık verdi.

Bu gün Türkiyede yetişmiş, organize edilmiş, kelimenin bütün şümuliyle yetişmiş bir gençlik vardır. Ve bu gençlik tam anlamıyla olgundur. Bu derli toplu, bu şuurlu ve disiplinli gençlik varlığını Kamalizma borçludur.

Türk gençliğini şöyle bir incelemeye başlarsak her şeyden önce, onun bir teşkilâta bağlı, hükûmetin ve resmî teşekküllerin en geniş muzaheret ve himayesine mazhar olduğu göze çarpar. Yabancı diyarların gençliğiyle bizim gençliğimiz arasında geniş mesafeler vardır.

Fakat netice Türk gençliğinin lehinedir.

Gençliği gösteren ve bildiren teşekküllerin heman hepsi devletleştirildi. Spor devletin tam manasiyle himayesi altına

girdi. En küçük bir gençlik hareketinde devletin himayesini, fedakârlığını görüyoruz. Bu, Kamalizimin gençliğe verdiği değere en açık bir delildir.

Kamalizimin yarattığı gençlik, muhakkak istikbali daha geniş bir salâhiyetle ve daha sağlam bir şuurla elinde tutacaktır. Atatürk meşhur nutkunda vasiyetini yapar ve en gür bir sesle dünyaya haykırırken gençliğin bunu başarabilecek bir şekilde yetişeceğine ve istikbali tutabileceğine inanmıştı. Bizde buna inanıyoruz.

TARİH TEZİMİZ

Ekmel İZDEM.

Türk Tarihini Tedkik Cemiyeti'nin tezi ve eserleri ortaya konunca fısıltılar başladı: "Ne çok Türk Devleti varmış?.. " Dünyayı Türk yaptılar.. " "Cihanın her tarafı Türk vatani oldu..."

Vatandaşlar arasında söylenen bu sözleri haklı bulanlar oldu. Bazıları da bu soruları asabiyeyle karşıladılar. Hâlâ, tezimizin ilimsel gerçekliğini şüphe ile karşılayanlar var. Fakat, şurasını iftiharla kaydetmek lâzım ki, tez bir tiori halinden çıkmak üzeredir. Değil yalnız Türk bilgileri, arsiulusal ilimenler bile tarih tezimizin doğruluğuna inanmışlar veya onu benimsemek üzere bulunmuşlardır.

Tarih Kurultayı vesilesiyle, zihinleri meşgul eden ve tarih telâkkimizi zaafa uğratan tereddüd havasını dağıtmağa çalışmağı vazife saydım. Burada, bir ilim adamı gibi değil, büyük milletimin tarihine inanmış bir Türk öğretmeni gibi konuşacağım.

Türk Tarih Kurultayı hakkındaki kısa intibalarım, bu yazıyı eklemegi faydasız bulmadım.

oooo

Önce, Türk cemiyetindeki sosyal sıralanışı yazmak lâzım.

Bu, Türk uruk ve budunlarının adlanmalarıyla birlikte, yürünecek istikameti ve kucaklaşılacak hakikatleri kolaylaştırıcaktır.

Evlek (Ocak, ayle), oymak (Klan), uruk (Kabiyle), boy (Aşiret), budun (Halk), ulus (Millet)

1 — Türk uruk ve boyları nasıl adlanırlar?

a) — Yerden: Alanlar, Karadağ, Aramut, İtil, Hazar, Aral,,, İlah.

b) — Hayvandan: Gökbörü, Kölebek, Tanabuğa, Yumran, Koyunlu,,, İlah.

c) — Sayı'dan: Üç Karluk, Dokuz Oğuz, On Boy, Min,,, İlah.

d) — Renkten: Sarı Uygur, Kara Türkes, Kara Kalpak, Ak Hun,,, İlah.

e) — Kahramanlardan ve unvanlardan: Nadir Bey, Öz Bay, Kahraman Beyli, İsa Hoca, Gül Bey, Tolmaç, Ali Şah, Karahanlı, Selçuk, Osman oğulları,,, İlah.

f) — Akabadan: Balakatay, İney.

g) — Sıfatlı ve cins isimli boy adları: Altın, Sol, Bozok, Kanlı baş, Makar, Aydamga, Gücü, Sart, Kınık, Kayı, Erdem,,, İlah.

oooo

Türklerin yüzlerce isimle anılmalarının sebebini kavramak için sosyoloji ile din tarihi bize rehber olmaktadır. Hiç şüphe yok ki bu isimler altında tarihe geçmiş olan Türkler, kavmiğ bir hayat yaşıyorlardı. Adlanma; Aklan, kabiyle, aşiret hayatının icaplarına uygun olduğu gibi, Totemizm, Animizm, Fetişizm ve Natürizm'e de mutabıktır. Meselâ, hayvanlardan isim aldıkları sıralarda Türk boyları, muhakkak, Totemizm devrinde idiler. Şu halde, Türk boy ve devlet sayılarının çokluğunu ileriye sürerek şüphe ve tereddüt içinde kalanlar varsa, yukarıki izahlar onlara hakikati teslim ettirecek demektir.

oooo

2 — Henüz "Türk,, adı ile anılan bir boy veya devlet görmedik. Orta asya'nın otokton kütlesi, ancak İsa'dan sora altıncı asırda kendi öz adını alabilmiştir: Gök—Türk devleti. O halde "Türk,, kelimesinin kaynağını araştıralım.

Türk kelimesinin menşei: [*]

Çin Tarihi "Suj—Şu,, seksen dördüncü faslında, "Türkler miğfere tu—küe derler. Karargâhları miğfere benzediği için kendilerine bu adı vermişlerdir. "Diye yazar.

Klâprot, jurnal Aziyatik'te bu iddiayı tevsiye çalışmış; Franke, reddetmiş; Sfes, yeni Acemce'de Terk kelimesinin miğfer anlamına geldiğini ve kelimenin Türkçe olduğunu ileriye sürmüştür. Fakat bu kelimenin hiçbir Türk lehcesinde olmadığı malûm bulunmasına binaen bu tezi kabul etmek, imkânsızdır.

İlk ilmiğ istikakı, Vamheri yapmıştır: Türk türemekten gelir. Filhakika ekseri kavimlerin isimleri mahlûk manasına gelen kelimelerden doğmuş ve alınmıştır. Bu nazariye kuvvet bulmakta iken Tomson,

[*] Türk Dünyası. Hüseyin Namık.

Orhon kitabelerinin en yeni metninin tercümesinde "Türk veya Türük kelimesinin her halde kuvvet manasında bir Boyun, veya daha büyük bir ihtimalle hâkim bir kavmin adıdır.,, Fikrini ortaya attı. Bunu Kok ve Müller benimseyerek müdafaa ettiler; Nemet derin tetkiklerle Kok ve Müller'in iddialarını teyit etti. Hakikaten muhtelif Türk boylarında, hâkim boy'un adı daima kuvvetli, cessor, liyakatli manalarına gelen sıfatlardan alınmıştır. Meselâ, Oğuzların ilk uruklarının adı kuvvetli anlamına gelen "Kayı,, , Peçeneklerde hâkim boyun adı "Erdem,, ve en ileri gelen üç boyun adı muğteber, cessor manalarına gelen "Kangar,,dı. "Türk,, adının İlim âlemince kabul edilen menşei, umumiyetle, budur...

- 3 — Şimdi şu vâkıaları gözden geçirelim:
- a) — Bir budunun, coğrafi şartların değişmesi, nüfus kesafetinin artması,, gibi sebeplerle nisbeten veya tamamen boş olan sahalara yerleşmesi pek tabiidir.
- b) — Ziraat yapmasını bilen bir ulusun, onu devam ettirmek için, nehir boylarına, sulak ve bitek yerlere akınlar yapması hem lâzım, hem kültürlerini devam ettirmek bakımından zaruridir.
- c) — Mısır, Elen medeniyetlerinin vücut bulmasında ve Dolikosefal Avrupalıları avcılık devrinden, ileri bir ziraat devrine geçirmesinde oynadıkları ilk rollerle, Mısır'lıların, Grek'lerin,, Türk oldukları iddiasını birbirine karıştırmamak icap eder.
- d) — Afrika'ya, İberik Yarım adasına ve Galya'ya,, Brakisefal kütlelerin Orta Asya'dan gelmiş olmaları iddiasının, onların behemehal Türk olduklarına delil sayılabacağı hakkında da bir dava ileri sürülmüş değildir. İber'lerle, Golüvalıların Brakisefal oldukları ve Preistorik devrini yaşayan Türk'lerin tesirleri altında kaldıkları muhakkak olmakla beraber, henüz onların Türk oldukları hakkında kat'ig delillerimiz yoktur.
- e) — Nihayet, bugünkü Türkçe'ye benzeme-

dikleri için, konuşulan lehcelere bakılarak, haklarında şüphe edilen ve Türklükle alâkaları inkâr edilmek istenen milletler de vardır.

Bu son paragrafta yazılı şüphenin uyanmasında, başlıca, şu sebepler gösterilebilir.

- 1 — Kitaplarda yazılı bir çok tarihi isimlerin, o sahada tetkikler yapmış olan Türkoloğlar tarafından verilmesi.
 - 2 — Asya, Avrupa ve Afrika'da çok mütenevvi morfolojik ve iklimatik muhitlere yayılmış olanların çeşitli lehceler kullanmış olmalarının ve hatta birbirine çok az benzeyen kelimelere malik olmalarının tabii olması.
 - 3 — Sümerler'in, Etiler'in ve buna benzer eski Türk budunlarının dilleri ile yazı sistemlerinin lâyıkıyla tetkik edilmemiş olması veya ilmi hakikatlerin tahrif edilmesi.
 - 4 — Gözleri kamaştıran büyük Türk varlığını ve medeniyetini, kasden, inkâr etmek isteyen yabancı bilginlerin bitarafıktan uzaklaşması...
- Cörlüyor ki "Her tarafı Türk yaptınız,, Ve "Türkçe konuşmayan, Türk adları taşımayan milletleri, nasıl Türk sayıyorsunuz?,, Şeklinde itirazlarda bulunanlara, yukarıki izahlar birer cevap teşkil edebilir.
- Türk, acunun bitek ve sulak ovalarına; yeşil yaylalarına dağılmıştır.
- Türk milleti, yerleştiği alanların yerli ahalisine medeniyet önderliği etmiştir.

Acunun hemen her kültür tabakasında Türk'ün inkâr kabul etmez, ilk eserleri ve izerleri vardır. Bunlar birer hakikat. Fakat dünyada Türk adını taşımayan ve Brakisefal olmıyan insan yığınları da vardı. Dünyayı Türk yapmadılar. Dünya milletlerinin ve medeniyetlerinin teşekkülünde Türk Ulusu'nun evrensel rolünü ortaya attılar. Hem de yabancı bilginlerin yazılarını şahid göstererek. Bu iki iddiayı birbirine karıştırmamak lâzım..

Antika Meskûkât

Yazan.

Vehbi BAŞKO:

Geçmiş zamanda hükûmet sürmüş olan her devletin meskûkâtı antikadır.

Bu paralar şekillerine göre ehemmiyet kesp eder.

Antika paraların çoğu bakır bolluğunda yapılmış olduğundan bugün bu gibi paraların kıymeti pek azdır.

Antika paralardan gümüş ve altın olanları kıymetinin bir kaç misli değerindedir.

Bilhassa antika paralardan gümüş veya altın, anasıyla dokuz yavruyu domuz resimli para kıymet itibarile takdir edilemeyecek bir haldedir.

Bundan başka yılanlı, üzümlü gümüş veya altın meskûkatta nadirdir.

Danışmendilerin paraları Rumca ve Arapça yazılı idi. Üzerlerinde insan resimleri bulunurdu.

Meliki Zinnun bini Mehmed'in parası şöyle yazılıdır:

Yüzü: Umadettin

Arkası: Bin Meliki Mehmet.

Çevrelerinde: Rumca yazılar.

Diğer bir bakır parasının yüzünde atlı bir insan resmi.

Yüzünde: Elemiri sitehsaları lieclisseyyit.

(Elkebiri Umadettin)

Arkasında: Elmeliki zinnun bin Mehmet Seyfi Emirilmüminin. yazılıdır.

Keyhusrev'in paralarında Aya Yorginin elinde mızrak olduğu halde ejderi parçaladığı görülür. Bazılarında da insan resmile güneş vardır.

Bizanslıların paralarında çifte kartal vardır.

Selçuk meskûkâtı Abbosiye parasına benzer.

Selçukilerin paralarında mızraklı suvari resmi vardır.

Birinci Sultan Alâettin Keykubat zamanına kadar paralarda basıldığı tarih yazı ile gösterilirdi. Bundan sonra rakamla yazılmaya başladı.

Anadolu Selçukilerinin paralarında insan resmi vardır.

Keykubatın paralarında insan resmini yerine süsler vardır.

İkinci Keyhusrev'in parasında aslan ve güneş resmi vardır.

Kılıç Aslanla, ikinci Süleyman'ın paralarında insan resmi vardır.

Artıklarla, sasanilerde insan başları ve Meryem'in resimleri vardır.

Süleyman şah bini ikinci Kılıç Aslan'ın parasında Kargılı bir atlı ile bir yıldız vardır.

Osman Bey zamanında kullanılan para Selçuk parası idi. İlk parayı Orhan Bey bastırdı. İlk paranın tarihi, hicri (727) dir.

Yüzü: La ilâhe illâh Muhammedir resulâllah.

Arkası: Fi darebe Orhan Osman.

Çevresi: Ebubekir, Ömer, Osman ve Ali Orhan Bey bazı paralara (Essultaniâzam) invanında koydurdu.

Orhan Bey zamanında bakır para basılmadı. Hepsi gümüştü.

Lâ ilâhe illâllah Muhammedir resulillah.

Murat bin Orhan halladallahu Melikehu.

Bayezidin Parası:

Bayezit bini Murat.

Hallede Melikehu.

Süleyman Beyin:

Lâ ilâhe illâh.

Emiri Süleyman Bayyazzit hallede Melikehu. yazılı idi.

Gelen yabancı ziyaretçiler Türk kızlarının resim hususundaki kabiliyetlerini fevkalâde buluyorlar. Hatta bir Amerikalı madmazel inanmamış bana şu resmin sahibini çağırır mısınız? diye rica da bulunmudur. Çocuk derhal getirildi, küçük bir imtihan geçirdi ve madmazel tam bir kanaat edinerek hayretler içinde kaldı." Burada bir müşahedeyi ve bir hakikati isbat ettirmek isterim: Muğla halkevi bir bando hocası getirtti. Bu zat, şuradan buradan topladığı gençlere üç ay içinde bando halinde müzik öğretti. Bir de caz heyeti yetiştirdi. Bir gün bir konuşma sırasında söz, Türk çocuklarının müzik kabiliyetlerine temas edince hoca "ben kabiliyet tanımam. İstediklerinizi toplayıp verin, disiplin ve metod sayesinde hepsini en kısa bir zamanda yetiştiririm." Diye konuştu. Eğer bu sözleri daha önce söylemiş olsaydı belki dudak buker, geçerdik. Fakat bunu kuru bir iddia olarak kabul edemeyiz. Her sahada olduğu gibi müzikte de Türk'ün istidadına inanmak lâzım.

Bu iki müşahededen şu hükmü çıkarabiliriz: Türk çocuğunda zekâ ve kapasite eksikliği yoktur. Onun en büyük bir ressam, en şöhretli bir müzisyen, en kudretli bir heykeltıraş ve mimar olması için iyi metod ve iyi hoca lâzım.

Bugüne kadar arısı ulusal ün sahibi büyük sanatkârlar yetiştirememişsek veya onların sayısı pek azsa, bunun sebebini metodda, öğretmende ve teşkilâtta aramak lâzım.

•••••

Direktör izahatına devam ediyor. Gene bir gün, bu çeşit bir çok müessesenin başında bulunan bir Fransız, kız enstitüsünü ziyaret ediyor. Çocukların resimlerini pek orijinal buluyor ve bir çoğunun altına müspet bir takım işaretler koymaktan kendini alamıyor.

Resim salonundan sora yatakaneye geçiyoruz. Geniş ve temiz bir salon. Bembeyaz karyolalar. Esas binanın iki yanında ilâveten yapılmış olan, fakat yapının ahengini ve güzelliğini bozmayan bu kısımların yalnız bir tanesi yatakaneye olarak kullanılıyor. Bu sene ötekinin de kullanılması muhtemel.

En modern ve sihhî bir şekilde, havagazı ile pişirilmekte olan yemekleri, mutbağı da görüyo-

ruz.

Bina, zarif ve ruh okşıyan bir şekilde. Koridorları çok geniş olmamakla beraber oldukça aydınlık. Her şeyin yenisini, güzelini, olgununu ve örneğini veren Ankara, bu enstitü ile bu vadideki kılavuzluğunu da yapmış oluyor.

Müessese üç kısımdır: Enstitü, meslek müallim mektebi ve kız sanat okulu. Enstitü, ilkokul mezunlarını alır. Dört senede modern bir ev kadını olarak yetiştirir. Orta okuldan çıkanlar üçüncü sınıfın B. şubesine alınırlar. İki sene okuyanlar orta mekteplere Dikiş—Nakış, Ev idaresi hocası olurlar. Bu da meslek müallim mektebi kısmı. Kız sanat okulu, on altı yaşından kırk yaşına kadar olan aile kadınları içindir. Haftanın muayyen günlerinde Dikiş—Biçki görürler, ayrıca kendilerine lisan belletilmeğe çalışırlar.

Görülüyor ki Türk kadınlığı kendisi için ideal olan bir yuvaya sahiptir. Kadınlarımızın, ev idaresi, ev hıfzıssıhhası ve, bütçe, çocukbakımı ve terbiyesi hususundaki kıyafetsizlikleri göz önünde bulundurulursa Cümuriyetin yarattığı bu teknik, meslek yuvasının yaşamasını, tekâmül etmesini ve eşlerinin çoğalmasını temenni etmek bir ulusal ödevidir.

Yalnız bir endişemi burada yazmadan geçemeyeceğim: Kızlarımız, acaba, fazla lükse kaçmıyorlar mı?

Bir kaç yıl, içinde el ve kafalarını terbiye ettikleri en modern vasıtalarından uzaklaşınca hayal sukutuna uğramıyacaklar mı? Bence okulu idare eden kafaların karşılaşacakları ve halletmek mecburiyetinde kalacakları en mudil mes'ele budur.

Hülâsa etmek lâzım gelirse enstitü, Türk kadınının ismet ve kabiliyetine en uygun bir müessise, Türk kızının kültürünü, tekniğini veren eşsiz bir okul, modern ev kadınına gereken teknik işleri öğreten en pedagojik bir yuvadır. Bütün Türk kızlarına İsmet Paşa Kız Enstitüsünü tavsiye ederim.

Bizi kapıya kadar uğurlayan direktöre teşekkürler ederek ondan ve bu sıcak yuvadan ayrıldık.

Saat on altı. Bir otobüse atlayarak Yeni şe-

hir'de, havuzbaşında, indim Otobüste, Gazi enstitüsü yüksek beden terbiyesi kısmına devam eden arkadaşım „S.“ vardı. Almancasını kuvvetlendirmek için Berline gitmeğe karar vermiş. Pasaport işini anlamak üzere konsolosluga gidiyordu. Birlikte yürüdük. Kızılay bahçesini, Emniyet Abidesini, Devlet Mahallesini geçtik, setarethaneler başladı. Alman konsolosluğuna uğradık. Pazar tatili on üçte başlamıştı. Pazartesi günü saat onda gelindiği takdirde pasaport muamelesinin on dakikada biteceğini söylediler. Biz de asfalt şöseyi takip ederek Çankaya'ya doğru tırmanmağa başladık. Yolun iki tarafında işçiler, eskiden konmuş olan beton blokları kaldırıyorlar, onların yerine büyük ve muntazam Bandırma taşları yerleştiriyorlar. Hem daha sağlam, hem daha güzel oluyor. Cad-denin iki tarafı akasyalarla süslü. Kuraklığa dayanan bu sevimli ağaçlarla Ankara Yaylâsının kıraç toprakları iyi anlaşmışlar. Berikinin cimriligi, ötekilerin tok gözlülüğü ile uyuşarak ahenktar, cazip bir tabiat parçası yaratmışlar. Ankara'da ağaca gösterilen dikkat ve ihtimam bu sahada en hassas milletlere bile örnek tutulmağa layıktır.

Bir aralık gözüme Atatürk'ün köşkü ilişti. Buna saray diyenler var. Ben bu kelimeden hoşlan-

madığım için eskisine olduğu gibi yenisine de sadece köşk diyorum. Çankaya sırtının yamacı üzerinde tatlı penbe boyası ile köşk, göz alıcı bir güzellikte.

Fakat bu, yalnız yeni Türkiye'yi yaratacağı oturduğu bir konak, bir köşk değil, aynı zamanda inkılâp kadrosu içinde bulunanların taze ruh, enerji, bilgi aldıkları bir üniversitedir. Yetişkinlerin üniversitesi, Çankaya üniversitesi.

Burada gerçekten dirik olan General Kâzım'ın söylediği şu cümleyi hatırlamamak mümkün değil:

"Çankaya Darülfununundan akümülatörleri doldurdum, dönüyorum. Onlar boşalınca tekrar doldurmak üzere yine O'raya koşacağım"...

Burada Türk Ulusunun bütün ideleri, sosyal—siyasal hayatının bütün hallolunmaz sanılan çapraşık meseleleri bir şimşek aydınlık ve hızı ile çözümlenir ve en doğru kararlara bağlanır. Köşk, bütün Ankara'ya hâkim. Bütün Türkiye de Ankara'nın imanlı ve enerjik egemenliği altında.

O, Anadolunun sert yaylalarında gelişen Türk iradesinin bir mihrakıdır. Öyle bir mihrak ki, kendisine yaklaşanları ısıtır; uzaklaşanları eritir, mahvoder...

—Sonu Var—

MUĞLA VİLÂYETİ

ZEKÂİ EROĞLU
Encümen Başkâtibi

— 12 —

Vilâyetimizde kadimen teessüs etmiş olan şehirlerden Lâcina da tahrife uğramamış bir Türk ismidir. Lâcin ve Lâcin, eski Türkçede kız ayaklı ve Beyaz benekli Şahine denilirdi. Sarp, yağın manasını da haizdir. (1) Kadimen bir Türk oymağı lâcin uyanını taşıdığı gibi Mısırdaki hüküm süren Türkmen (Gulâmanı etrak) devletinin (melikül mansur) namile anılan onbirinci hükümdarının asıl adı da (lâcin) dir.

Lâcina, büyük bir şehir olmamakla beraber çok müzeyyendi. Hekat (2) mabedile ün almıştı. Mevcut enkaza göre adı geçen mabet ile oradaki diğer bir takım müesseselerin pantelik mermerler gibi beyaz ve nefis mermerlerden yapıldığı anlaşıyor.

1895 (311) tarihlerinde Müze Müdürü Hamdi merhum tarafından yapılan hafriyatta bu mabedin, Mabude Artemisin muhtelif şekillerdeki tasvirlerini haiz triz aksamı İstanbul müzesine nakledilmişti.

Lâcinanın biraz ileri ve batısında halen Turgut nahiyesinin merkezi ve Lâcinadan muharref olan Leyne köyü vardır.

Eseyi şehri adının da eski Türkçe zihin, zekâ, sahip, saf ve sağlam, nurlu bir yıldızın adı, kerkes denilen bir kuş manasına olan es; büyük kardaş anlamına esi; salim demek olan esen; eskin ve rüzgâr manalarını haiz esin (3) kelemelerinin birinden müştak bulunduğu veya güney ve kuzey gibi daima sağ ve sağlam yahut daima eskinli manasına (esey) olarak kullanıldığı meydandadır.

Varvı, aslen Barcıldır. (Cıl) Türkçede nisbet ve düşmanlık ifade eden bir edattır. Var'ın eski Türkçede mukabili (bar) dır. Barcıl varlıklı, zengin demek olduğu gibi yılan, tavşancıl da yılan ve tavşan düşmanı manasını haizdir.

Barcıl Yunan eserlerinde Vargilya olarak görülmektedir. Yunan alfabesinde (B.C) harflerinin bulunmaması Barcıl'ın muahharen Vargil'e ve nihayet Varvı'a inkilâbına meydan verdiği aşikârdır. Yunancada hiçbir mana ifade etmeyen Gesona ve Aksona çayları isimlerinin de Aksu ve Yunanca aynen yazılmasına imkân olmıyan Göksu'dan ibarettir. Bu çaylar halen de Göksu ve Aksu nam-larile yadedilirler.

Her cihetten Türk ismi taşıyan yalnız vilâyetimiz değildir. Yunanistanın yani eski Ellâda kıt'asının kadimen vilâyetimiz halkile diğer bazı Türk akvamı tarafından işgal olduğu ve oralardaki ilk medeniyetin bunlar tarafından tesis edildiği yukarıda izah edilmişti. Yunanistanda yaşayan kavimler, başbuğları, şehir, dağ ve sair topoğrafik isimleri de nazara alınacak olursa bunlardan mühim bir kısmının sarıh Türkçe kelimelerden teşekkül ettiği vuzuhla görülür. Esasen evvelce işaret ettiğimiz gibi Herodot, Tusidid, Pavsaniyas ve daha bazı eski müverrihler Yunan lisan ve adetlerini barbar (4) Asyalılardan farklı bulmadığını ve eski Yunanca olarak bilinen lisanın da soradan meydana geldiğini yazarlar. (5) Evvelce tefsil edildiği üzere Yunanlılık yani Elenliğin Milâttan takriben 1500—1000 sene evvel nihayet bulan mütemadi akın ve muhaceretler dolayısıyla ekseri Türk olan bir çok kavimlerin ihtilâtından teşekkül etmiş yeni bir hey'et olduğu Yunan bilgincilerince de kabul ediliyor. Halbuki Türklerin Milâttan takriben onikibin sene evvel büyük bir medeniyete sahip oldukları yapılan uzun ve derin ilmi araştırmalarla sabittir. Bu kadar eski devirlerde medeniyet sahibi bulunan Türklerin lisanlarının da o nisbette eski olduğu şüphesizdir. Binaenaleyh Türklüğün, Türk lisanının kökünü Yunanlılıkta, Yunan lisanında aramak bittabi mümkün olamaz. Şimdiye kadar verilen izahata göre Yunanlılığın, Yunan lisanının esasını Türklükte Türkçede aramak ise pek tabiidir. Yunancanın kökünü Hintçeye, Hintlilerin eski ve mukaddes

- (1) D. L. Türk C. 1 S. 343 Ahmet Vefik Paşa lehçesi S. 748
- (2) Vutira Kamusu C. 4 S. 19 Kamusulalâm C. 3 S. 1939
- (3) Diyana—Artemis
- (4) Eski Yunanlılar kendi litanlarını konuşmıyanlara umumiyetle barbar derlerdi.
- (5) Herodot K. 1 F. 56, 58, Tusidid K. 1 F. 3 Pavsaniyas 81

lisanı olan Sanskritçe'ye tamamen bağlamağa çalışmak ta Türkçeyi hiç bilmiyenlerin kârıdır.

Bazı Yunan bilgincileri tarafından Hintçe olduğu iddia edilen bir takım kelimeler de tamamen Türkçedir. Ezcümle Pitagoras'ın Hintçe muallim manasına Pitagoru'dan ve Oresti'nin de pek ziyade zaruret ve sefaletle uğrayan anlamına Oraksatadan muharref bulunduğu iddia ediliyor. Pitagoru'nun yazı, kitap okur manasına Türkçe bitik, biti okur'un pek az muharrefi olduğu gibi oraksata da Türkçe oraksatan cümlesinin gayri değildir. Eski devirlerde en bağ ve lüzumlu aleti olan

orağını satmak ta ancak fevkalâde zaruret ve sefaletle düşmekle mümkündür. Bu ve bunlara mümasil kelimeler Yunanistana Hindistandan intikal etmiş olsa bile Hindistanın mühim aksamının pek eski deairlerden beri Dravit unvanlı Türkler tarafından meskûn bulunduğunu hatırdan çıkarmak lâzım gelir.

Yunanlıların cediti addolunan Pelâzg'lara Eyal da denilirdi. Bunların reisleri arasında Kanboğa ve Yelânor ismi taşıyanlar vardı. Kanboğa tetkikten müstağni sarıh ve mürekkep bir Türk isimidir.

— Daha Var —

Bir Parça Dikkat Lâzım.

S.

Frengi hastalığı ekseriyetle sergüzeşt arkasından koşanlara, macera peşinden dolaşanlara, günlük hayatını zevk ve sefahetin dumanlı ve muğfil dalgalarına kaptırmış olanlara buladır. Cinsi münasebet ve temasların bir saniyelik zevki [arasında hastalığın kuvvetli pençesine düşerler.

Beşeriyetin eski ve içtimai derdlerinden biri olan fuhşun, bilhassa gizli fuhşun bu menhus frengi illetini terdlere geçirmekte, mesut [aile yu-] valarına kadar sokmakta ve bu suretle cemiyet içerisinde yaymakta mühim bir rolü vardır. Fakat hastalık her zaman ve herkeste böyle bir sergüzeşt ve maceranın mahsul ve hediyesi olarak meydana çıkmaz. Bazan hiç ümit edilmeyen bir surette, masumane bir şekilde bulaştığı da görülür.

Frengi ve frengili deyince gözlerimizin önüne burnu çökmüş veya düşmüş, sesi kısalmış, vücutunun ötesinde berisinde iğrenç yaralar çıkmış, azası yamrı yumru olmuş kimseleri getirmemeliyiz. Şüphesiz bu zavallılarda hastalığın—halen az rastladığımız—müstekreh canlı birer tablosudur, takat bunlardan hastalığın kolaylıkla sağlamlara geçmesi ve bulaşması ihtimalleri pek azdır. Çünkü esasen bunlardan herkes sakınır ve onlarda her yere ve her eve kolayca sokulup sığınmazlar. Biz daha ziyade meydanda yarasını ve izlerini göremediğimiz frengililerden korkuyoruz. Bunlar sağlam ve dinç insanlar gibi aramızda dolaşırlar, her yere girip çıkarlar, temiz aile kapılarından içeri gir-

meye fırsat ve imkân bulabilirler.

Bir çok aileler evlerine, hususî işlerini yaptırmak için, kabul ettikleri aşçı, hizmetçi gibi tali kimseleri muayene ettirmek cihetini hiç düşünmezler. Her hangi bir sebeble kimsesiz kalmış, şurada burada serseriye dolaşan ve tufeyli yaşayan bir çocuğu sıhhi bir tetkikten geçirtmeksizin evlâthk diye aile arasına sokmaktan çekinmezler. Harici bir bakışla hastaliksız olduğuna hükmedilerek yuvanın ferdleri arasına karıştırılır. Tıbbî bir süzgeçten geçirilmeden eve sokulan aşçı yemeğini pişirmeye, hizmetçi işlerini yapmaya, evlatlık aile arasında çocuklarla düşüp kalkmaya başlar. Bunlardan birisinin frengili olduğunu düşünmek bile gafletimiz yüzünden düştüğümüz vaziyetin fecaatını izaha kâfidir....

Evlerin gündelik işleri arasında yeralan bu tali eşhasın aile arasında günden güne çoğalan tesiri ve temaslarından hastalık yönünden bir çok telefisi gayri kabil feci sahnelerin meydana geldiği pek çok görülmüştür. Evlerde müşterek kullanılan bazı eşya ile hastalıklı hizmetçi ve sığın- tının illeti kolayca aile arasına yayılabilir ve günün birinde, yapılan mühim bir ihmal ve hatanın acı neticeleri evin düzenini, aile sıhhatının temelini sarsar. Hayatta böyle bir sarsıntıya maruz kalmamak için evlere alınacak her hangi bir işcinin sıhhi ve tıbbî muayenesini yaptırmak ve bunu raporla tesbit ve icabına görede kan muanesiyle tevsik ettirmek lâzımdır.

İlk Zamanlarda Dünya Bilgisi Ve Keşifleri

D. TULÂ.

— 4 —

Su taşımak için kullanılan kalın toprak testiler, cıdarlarının sırsız ve meşimî olması dolayısıyla tebahhur mümkün olduğu için suyu her zaman taze ve serin olarak muhafaza edebiliyordu. Fakat bunların ağırlığı pek fazla idi. Şimdiki alının yüm kaplarla mukayese edilirse daha iyi göze çarpar. İçerikli fiğlar küplere nazaran daha hafif olduğu için bazan suları bunlarda taşımak kolay oluyorsa da bu seferde bozulmak tehlikesi baş gösteriyordu. Bu susuzluk korkusu 18 inci yüzyıla kadar denizcileri müşkül vaziyette bırakmıştı.

Nihayet ilâçlar bile bir sefer hey'etinin müte-nevvi ihtiyaçlarına kâfi gelemedi.

Bir kaç kinin sayesinde ne kadar kâşif hayatının kurtulduğu düşünülürse bu ilâcın bile olması yüzünden kaç seyyah hayatını teblikeye düştüğünü anlamak kabildir.

Silâhlar

Eski zaman seyyahlarının için de bocaladıkları müşkülâtın mühim bir cephesi de ihtiyaca kâfi silâhları olmayışındır.

İlk zamanlardaki medenî milletlerle iptidai kavmlar arasındaki silâh kuvvetinin farkı o kadar azdı ki medeniler ekseri vahşilere mağlup olurdu.

Kuzey Amerika'nın ilk müstamerleri ateşli silâhları olduğu halde yerli kabilerin harpci olanlarına karşı müşkilâtça tütünabiliyorlardı.

Bu muntakalarda bin tarihine doğru yerleşmek isteyen İskandinavlılar kendilerini koruyacak vesaitin zayıflığı yüzünden muvaffak olamamışlar büyük bir zenginlik vadeden bu müstem-

lekeden vaz geçmişlerdir. Eğer eski zamanlardaki gemicilerinden birisi Colomb'dan evvel Amerikaya gitmiş olsaydı, bütün mükâfatı bir yamyam tarafından parçalanmak olurdu.

Tarihî Eserler.

Eski seyyahların bizzat yazdıkları hikâyelerden pek azı elimize geçebildiğinden ilk zamanlar keşif tarihi buurlara istinaden yazılamamıştır. Bu tarihi bütün Yunan ve Roma edebiyatının dağınık parçalarını tetkik etmemek ve son araştırmalarında ilâve etmek suretile yazmak kabil olmuştur.

Fakat Yunan ve Roma menbalarından hatalı ve icazdan mahrum eserlerinden bu neticeyi çıkarmak çok güçtü. Muhteviyat itimat edilebilecek şekilde değildi. Bazı tarihî vesikalar ilâve edilse bile arkeolojik vesikalardan (para, bronz, çanak çömlek) tarihi neticeler çıkarmak müşkildir.

Bu şerait dahilinde meselâ Marco Pola nun (seyyahatlar kitabı) Livingston'un veya kaptan Seott'un günü gününe tuttıkları jurnallara benzeyen heyecanlı menkabeler öğrenilmesi kabil değildir. Hikâyeler alekser tefsir ve tenkit ile asıllarını kaybetmişlerdir. Eskiden beri bize devrede gelen malûmattan esaslı neticeler çıkarmanın imkânsızlığı karşısında ilk zaman kâşiflerinin maharet ve kahramanlarına kıymet taktiri ancak hayalen olmuştur. Mamafi bütün bunlara rağmen ilk zaman keşif tarihinin ana hatları oldukça vazih surette görünür. Arzın tanınmamış kısımlarına nüfuz hususunda eski insanların ihmal edilemeyecek büyük bir hissesi vardır.

—Sonu Var—

Henrik İbsen.

Madame İnger
A Ostraat
Beş Perdelik Tarihî Piyes

— 5 —

Türkçeye çeviren Vehbi Başko.

Ejnar Kuk.

O halde razı oluyormusunuz?

Madam İnger.

İstekli bir energeniz var. Dinleyiniz hakikatan her gün taciz edilen sizsiniz.

Her gün iztirap duyuyorsunuz. Ben bir şey bilmiyorum. Bir şeyde bilmek istemem... Ben ne yapabilirim?... Yalnız bir kadın! Hatta şuvalya salonunu almak isterseniz orada bir çok istifadeli silâh bulacaksınız.

Bu akşam Ostreatın hakimi siz değilminiz. İstediginizi yapınız. Allaha ısmarladık!

(Kalabalık meserretini izhar ederek, şuvalya salonunda silâh araştırırlar.)

Bjorn.

(Dışarı çıkmağa hazırlanan Madam İngerin elinden yakalıyarak)

Teşekkür ederim asil ve büyük kadın. Ben ki küçüklüğümden beri sizi tanıdım. Asla sizden şüphe etmedim.

Madam İnger.

Sus Bjorn! Bu akşam oynadığım tehlikeli bir oyundur.

Diğerleri için hayattan başka bir şey değildir, benim için hayattan bin defa daha tehlikelidir. Bana inan.

Bjorn.

Nasıl? Mevkiinizi gayıp etmekten mi korkuyorsunuz?

Madam İnger.

Ben mevkiimimi, O! allahım!

Bir Hidmetci.

(Büyük bir kılıç ile soluna girer)

İşte bir iyi kurt dişi, ben onunla haksız yere zorbalık edenlerin karnını deşeceğim.

Ejnar Kuk.

(Diğer bir hidmetciye baş vurarak)
Sen ne buldun?

Hidmetci

Herlof H'ytetada ait bir silâh.

Ejnar Kuk.

Bu senin için çok. Ben onu sten Sture fırlattım. Silahlarımızı birleştirelim. Ozaman bizden daha asil kimse olamayacaktır. (Hidmetçi Finne sol kapudan girer. Elinde bir mektup Madam İngere ileriler.)

Finn.

Sizi şotonun her tarafında aradım.

Madam İnger.

Benden ne isteyorsun.

Finn.

(Ona mektubu uzatarak) İşte bir haber.

Madam İnger.

Bakalım.

(Mektubu açar)

Trondhjemden mi?

(Mektubu gözden geçirir) Allahım bana yardım et! O da memlekette.

(Pek müteessir mektubu okumağa devam eder, bu esnada insanlar şuvalya salonunda silah aramağa devam ediyorlar)

Madam İnger.

(Kendi dendisine)

Bu gece şimdi buraya gelecek o halde silahlarla değil, zekâ ile mücadele etmek mevzuu bahs.

Ejnar Kuk.

Kâfi, kâfi benim kahraman köylülerim. İyice silâhlandık, haydi yola.

Madam İnger.

Bu gece Ostraatı kimse terk etmiyecek.

Ejnar Kuk.

Fakat, asil kadın, tiordu geçmek için rüzgâr müsait.

Madam İnger.

Benim dediğim gibi olacak.

Ejnar Kuk.

Yarına kadar beklemelimi?

Madam İnger.

Yarına, hatta daha uzun müddet. Bu günlerde silâhlı hiç bir kimse Ostraatı terk etmiyecek:

(Kalabalık hiddetle mırıldanır)

Bazı köylüler.

Size rağmen hareket edeceğiz. Madam İnger

Digerleri . —

Evet, evet! Size rağmen hareket edeceğiz.

Madam İnger.

(Bir adım yaklaşarak)

Kimin haddine?

(Herkes susar, bir vaziyet aldıktan sonra Madam İnger ilâve eder.)

Ben sizi düşünüyorum. Zavallı halk, hükümet işlerine dair ne işitiyorsunuz. Geçen vakalar üzerine hüküm vermeğe nasıl cesaret ediyorsunuz. Kederlerinizin sikletine bir müddet daha tahammül etmeliğimiz lâzımdır.

Haydi bütün silâhları şuvalya salonuna götürünüz. Daha sonra benim arzuma tabi olacaksınız. Hepiniz çıkınız.

Sahne III.

Finn Madam İnger Bjorn.

(Hidmetciler silâhları getirirler, sonra hepsi sağ kapudan giderler.)

Eline

(Yavaş sesle bjorna)

Ostraat kadını hakkında hükümde yanıldığımı düşünüyormusun.

Madam İnger.

(Bjorna yaklaşıp ve der)— misafir için bir oda hazırla.

Bjorn.

Pek iyi Madam.

Madam İnger.

Kapu herkese açık olsun.

Bjorn.

Fakat..

Madam İnger.

Kapu açık olsun!

Bjorn.

Kapı açık olacak.

(Sağcan çıkar)

(Arkası var)

Fethiye Halk Türküleri

Fethiye Halkevi köy gezilerine ehemmiyet vermektedir. Bu gezilerde halk edebiyatında incelemekte ve bu incelemelerini partimize bir raporla bildirmektedir. Bu raporlarda kayd edilen bazı halk türkülerini ahyoz.

Fethiye'nin Sahil Kara Çulha köyünün Seki yaylasındaki Kara Hasan taş mahallesinde söylenen türküler.

Keklik olsam kaya dibi değerim
Güzel olsam yar peşine düşerim.
Alçıldır şu koca dağ alışı
Gitti kızlar karakola danıştı.

* *

Çekersek kırmızı deve çekelim.
Güdersek eğer biz ak koyun güdelim.
Ekersek biz sarı buğday ekelim.
Çekersek biz güzel kahır çekelim.

* *

Ezelidir deli gönül ezeli.
Güz gelince döker bağlar gazeli.
Neylemeli kendi gelen güzeli.
Bize güzel minnet ile gelmeli.

Üzümlü köyünde rast geline halk şarkıları.

Şu bahçede bir kuş var.
Kanadında gümüş var.
Yarım gitti gelmedi.
Elbet bunda bir iş var.

* *

Alçıldır koca dağlar alçılı.
Kızlar gitti karakola danıştı.
Doldur doldur cici beyim içelim.
Karlı dağı beraberce geçelim.

* *

Nerelisin küçük beyim nereli
Al yanaklar dün akşamdan bereli

Kalibımızı basarız.

Hikmet TURHAN
Dağlıoğlu

Yağcıların Feyzullah kasabada faizcilikle geçinir bir adamdı. Köylüler harman sonunda tahıllarını pazarlarda satıp köylere döndükten sonra arkalarından gider, alacaklarını toplamağa uğraşırdı. Feyzullah öteki faizciler gibi pek insafsız değildi. Aza kanaat eder, köylülere elinden gelen kolaylığı gösterirdi. Bunun içindir ki köylüler gene bu kasabada faizcilikle geçinen Abbasoğluna, Tokoğluna çokluk gitmezlerdi. Çünkü onlar, hem köylüyü aldatırlar hem de vaktinden önce paralarını almak için sıkıştırırlardı. Feyzullahın ise böyle huyları yoktu. Bundan ötürü kendisini sevmeyen ve adı geçtikçe:

— Bırakın şu yağcı öküzünü derlerdi.

O sene mevsim kurak gitmiş, mahsul tarlada yanmıştı. O kadar ki, köylüler ektiği tohumları bile alamamışlardı. Köylüler sıkışık bir duruma düşmüşlerdi. Hatta bazı köylerde açlık tehlikesi bile baş göstermişti. Bunun içindir ki Kızılay köylülere yardımda bulunuyor, ziraat bankası da köylülerin borçlarını bir zaman için sonratıyorlardı.

Hükümet bu sıkıntılı zamanda halka elinden gelen her kolaylığı yaptığı halde faizciler hiç oralı olmamışlardı. Köylülere.

— Kurak olduysa bizim ne kabahatımız var? Biz de parayı başkalarından alıp size öyle veriydik. Elin oğlu yarın bizden parasını istediği zaman ne diyelim. Size yapsak yapsak ancak şunu yapabiliriz. Borcunuzun yarısını şimdi verir yarısı için de yeniden senet yaparız diyorlardı.

Hele Tokoğlu ile Abbasoğlu insaf, merhameti büsbütün elden bırakmışlar. Köylülere:

İlle parayı verin diye ayak diriyorlardı.

Yağcıların Feyzullah ise içlerinde en merhametli en lâfandı.

Feyzullah efendi! halimizi işte görüyor. Allahtan gelene ne denir. Borcumuzu nasıl yapsak ki... diyen köylülere...

Merak etmeyin ağalar... Dünyada her şeye çare bulunurda kösenin sakalına çare bulunmaz.

lunmaz.

Diyerek onlara güler yüz gösteriyor, kahve ısmarlıyor, gönüllerini almağa çalışıyor. Onları öyle Tokoğlu, Abbasoğlu gibi öküzlerini tarlalarını satmağa zorlamıyordu. Yalnız eski borçlarını yüzde iki zamlı yeni alıyor bunu da yapmakta haklı olduğunu göstermek için köylülere.

— Hani vaktim halim iyi olsaydı bunu da yapmazdım. amma ortalığın hali belli. Ke satılık bir yandan, hükümete olan borcumuz bir yandan, yaptırdığım yeni evin masrafı da... Doğrusu belim büküldü. kasura bakayın...

Köylüler Feyzullahın bu sözlerine çok sevinmişler.

— Ol Feyzullah efendi! doğrusu bu iyiliği unutmayız diyerek dükkânından ayrılıyorlardı.

Tefecilikle uğraşan öteki faizciler Feyzullahın bu haline çok kızıyorlardı.

Feyzullahın yanından dönen köylüler rastgeldiklerine Feyzullahın iyiliğini anlata anlata bitiremiyorlardı. Bunu duyan öteki faizcilerden borç para almış olan öteki köylüler.

— Gözlerini toprak doyurası herifler! diye Tokoğlu ile Abbasoğluna kalıyorlardı.

* *

İş büyümüş köylülerin borcu hükümete kadar dayanmıştı. Hükümet tefecilerle uğraşmağa başlamış frizcilerin halkı soyması için tedbirler almağa başlamıştı. Bu hal kasabada büyük bir dedi koduya sebep olmuştu... Feyzullahtan başkaları:

Buda ne demek... Bizim zorla iş yaptığımız mı var? Biz de el âlemden borçla para alıyoruz. Köylüyü koruyacağız diye bizi baltırmak günah değildir? Diye söyleniyorlar hep elbirliği ederek yeni bir çare düşünmek için Mistiğin kahvesine toplanıyorlardı.

Yağcıların Feyzullahı da kahveye gelmesi için bir iki kere haber salmışlardı amma Feyzullah:

— Ben Allahtan korkarım. onlar gibi insaf-

sız ve merhametsiz olamam diyerek gelenleri geriye çevirmiş, kahveye de gitmemişti.

Feyzullaha zaten kızıp duran faizciler bunun üzerine kendisine adamakıllı dış bilemeğe başladılar.

Biribirlerine:

Bu adam burada oldukça bize rahat yüzü yok—iyisini ilkin Yağcıoğlu ile alış veriş eden köylüleri kandırmağa bakmalı, dediler. Ve Köylülere.

— Yağcıoğlu sizi soyuyorda halâ bir şeyden haberiniz yok—biz akşama evimize götürceğimiz ekmeği nasıl elde edeceğiz diye düşünürken o saray gibi konak yaptırıyor, bu neyle olur? Hele düşünün bir kere... diye sözler söylemeğe başladılar. Köylülerden ilkin bu sözlerle kulak asan olmadı. Tokoğlu ile Abbasoğlu bunun işe yaramadığını görünce başka yola saptılar, Yağcıoğlunu öldürmeğe karar verdiler. Ama nasıl ve kime öldürteceklerdi? Bu kolay olacak bir iş değildi? Yağcıoğlu ile alış veriş eden köylülerden Yanık Eminenin oğlu kel Hasanla, kösenin oğlu İsmaili buldular. Ve Yağcıoğlunu köye giderken pusuya düşürüp öldürtmek için bu serserileri para ile elde ettiler. Bir yandan da Yağcıoğlunun müşterilerini elde etmek için:

— Biz ne güne duruyoruz böyle. günde işimize yaramadıktan sonra ne vakit yaradacağız diye onlara çok az bir faizle para verdiler. Köylüler Abbasoğlu ile Tokoğlundan böyle bir muamele görünce yavaş yavaş Yağcıoğlundan yüz çevirmeğe başladılar.

— Yağcıoğlu emmede adam ha!.. İnsanı çocuk gibi aldatmağı nede güzel biliyorya diye söylenmeğe başladılar.—

Bu dedikodu yavaş yavaş könlülere kadar yayıldı ve tesirini de göstermeğe başladı. Günden güne işinin bozulmağa, yüz tuttuğu-

nu gören Yakıcıoğlu bunun neden ileri geldiğini anladı.

Dükkânına gelen köylülere:

— Siz onların sözüne inanmayın sonunda ziyan edecek yine sizsiniz. sonra pişman olursunuz. Dedikçe köylüler omuz silkiyorlar. Feyzullaha eskisi kadar saygı göstermiyorlardı...

**

Aradan iki ay geçmişti. Sonbaharın güzel bir günü köyden kasabaya dönen Yağcıoğlunu yolda öldürmüşlerdi. Ölüsü Jandarma dairesine geldiği zaman bütün kasaba halkı ayağa kalkmış herkesi bir heyecan sarmıştı, Kimisi Yağcıoğluna acıyor kimisi de onun için.

— (Cezasıdır, fakir fukaranın ahı tutmuş Haram paranın sonu böyle olur.) diyordu.

Hükûmet canileri sıkı kovalamadan sonra tutmuştu. Bunlar Yanık Eminenin oğlu kel Hasanla Kösenin oğlu İsmaildiler. Uzun boylu tahkikattan sonra bunların katil oldukları anlaşılmıştır. Hak yerinde kurtulmak için bizi Yağcıoğlunu öldürtmek için Tokoğlu ile Abbasoğlu ayarttı. dedikleri zaman Tokoğlu ile Abbasoğlu:

Bu serserinin kendilerine iftira ettiklerini söylemişler nasıl bir adam olduklarını daha iyi anlıyabilmek için Yağcıoğlu ile alış veriş eden köylülerden kendilerini sorulmasını hâkimden dilemişlerdi. Birkaç gün sonra köylülere yağcıoğlu ile Tokoğlundan nasıl bir adam olduklarını sorduğu zaman onlar kurulmuş bir makina gibi. Doğru ya Allahtan korkarız Abbasoğlu olsun Tokoğlu olsun hem kişi zada evladı hem de herkese iyilik yapmasını seven insanlardır. Her ikisi için de hiç düşünmeden kalıbımızı basarız...

Diye mahkemede şahitlik ediyorlardı.

Kadın Hukuku.

Yahudiler Ademin cennetten koğulmasına sebep Havvadır derler. Hazreti Süleyman (kadın kararsız ve hain bir mahlûktur) demiştir. Bir kısım düşünceye göre (kadın ebediyete maliktir dünya onun sih rengiz kuvvetiyle halkolmuştur) derler. Fakat bir kaç dakika evvel söylediğim gibi fikir hayatı ile kadını da düşünmek 16 ncı asırda (RÖNESANS) da hissedildi. Artık kadın dünyasında ışıklar belirmeğe başlamıştır. İctimaî toplantılarda kadına da mevki verilmiştir. Bu suretle ilmi terakkiyatla kadın telâkkileri dahi değişti. İslâmiyette kadının kıymıyeti çok fazla idi. Mamafih İslâmiyetten evvel Arabistanda kız çocuklarını öldürmek adetti. Buna sebep şunu gösteriyorlar:

Hayre Emiri Numan Benimerre kabilesini vergiye tabi tutmuştu. Onlarda bu vergiyi vermeyince mallarını hayvanlarını ve kadınlarını zabtetmişti. Kabile reisi gidip bu zabtedilen mallarını ve karılarının iadesini istediği zaman Numan malları vermemiş fakat (karılarınızı babalarına teslim şartıyla iade ederim) demişti. Bunun üzerine bütün kadınlar babalarının yanına döndükleri halde Kaysibni Asımın kızı Ömeribni Meşmereci sevmişti geri dönmedi bundan müteessir olan babası kız evlâdını doğarsa öldürecek demiş işte bu ve kız çocuklarını öldürmek islâmiyettin doğuşuna kadar kısa bir müddet olsun devam etmiştir. İslâmiyette kadına çok hürmet ederlerdi. Hatta bir hadiste cennet anaların ayağı altındadır dermiş. Hatice'nin ölümünde Peygamber evimin hakimi çocuklarının anası idi diye ağlamış yine peygamber (dünya evi bir nimettir ve o dünyanın en eyi nimeti de ahlâklı olan kadındır) dermiş o zamanlar islâmiyette kadın erkek beraber aynı toplantıda otururlarmış fakat Ömerden sonra Roma ve İranla münasebet başlayınca kadın telâkkisi değişmiştir. Yine Paygamber eyilerimiz zevceleri hakkında eyi düşünceli olanlarımızdır. Kadınlar hakkında lütüfkâr davranmış demıştır. Karı koca geçinemelerse onların her ikisine de hakeme müracaat etmek hakkını vermiştir. Gerçi boşanma meselesi bir çok tekâmül devirleri geçirmiştir. Fakat hakeme müracaat

caat her halde kuvvetli bir öz taşımaktadır. İslâmda kadının tasarruf hakkı çok geniştir. Kadın malını istediği gibi tasarruf edebilir. Kadının ihtiyaçlarını ve ev tedarikini erkek temine mecburdur. Kadın yemek pişiremezse ve buna herhangi bir sebeple muktedir değilse koca aşçı tutmakla mükelleftir. Fakat İslâm hukukunda da kadının haklarını teslim etmek çok sürmedi bilâhare kıskançlık arttı. Kadına taziyik edilmeğe başlandı. Böyle olmakla beraber yine idare işlerine karışan kadınlar olmuştur.

İslâmiyeti kabul eden Türklere gelince:

Kadının mahiyeti çok başka idi. Kadınlara karşı hürmetkâr ve onları müsavi hukukla tanımışlardı. Hatta Hakan buyruklarının resmi mahiyet alabilmesi için (Hatun ve Hakan buyuruyorlarki) ibaresi başta gelirdi. Anadoluyu dolaşan Batuta Anadolu da Halkın kadın erkek bir yerde oturduklarını ve müsafirlerle konuştuklarını anlatıyor. Hatta Orhan Gazinin karısı Bilu ile ziyafette bulunduklarını ve Kıpçak mıntakalarında dolaşırken Sultanın Müzeyyen bir arabada emirin yanına nasıl gittiğini ve ona nasıl kızımız sunduğunu naklediyor. Bunun gibi Türk kadınlarının içtimâî mevkisine ait misaller çoğaltılabilir. Binaenaleyh biz Türkler anımız kadar ak muradımız kadar yeşil bir tarihe malikiz. Bu günkü hayata atalarımızdan alışkın olduğumuz için kafes ardında geçen yıllarımız görgümüzü kökünden sarısmamış istiklâl savaşı sonunda yapılan büyük inkilâplardan kadın inkilâbında acemilik çekmedik. O bizim benliğimizde temel atan ve bir varlığın harikalar yaratan yükselişi oldu. Yine Avrupaya dönelim Margiritit Dotriş (kadının tefevvuku) adındaki kitabında:

Kadın imperator, reisi ruhanî, filezof, Hukuşinas olmağa layıktır. Erkek kadına olan tefevvukunu barbarlığı ile almıştır diyor. Artık 17 nci asırdaysız kadın siyasi işlere de karışmağa başladı. Bu devirde yetişen bazı kadınlar meselâ: Gürey Monpansiya kadını ilmen yükseldikten sonra erkekten bir farkı kalmıyacağını ve her ilme akılları ereceğini söylemiştir. O halde zamanımızı yine kadın zekâsı o

zaman keşf edilebilmiştir. Ruso, Didero kadının cemiyetin fevkinde görmüş ve onlara yapılan haksızlığı erkeklerin Hotkânlıklarında bulmuştur. Monteskiyo kadın her şey yapmağa muktedir derdi kadınlarda bir hamidin bir Şekispirin yetişmediğini söyleyenler var fakat bu kadınların vatandaşlık haklarında mahrum edilmesine bir sebep teşkil edemez. Çünkü erkeklerin de hepsi Hamit hepsi Şekispir değildir. Kadınları tabii haklarından mahrum etmek demek bu zekâda olan erkekleri de tabii haklarından mahrum etmek demektir ki hayati gidiş hiçte böyle değildir. Ve kadın son seneler zarfında erkekten farksız zekâyâ ve hatta bazı hususlarda daha yüksek kabiliyetlere sahip olduğunu isbat etmiştir.

Bu güvükü hukuku kadın elde edinceye kadar bir çok hareketler geçirdi. Bu hareketlerin başlangıcı 1848 yılıdır. (Voi Des Femmes) yani (kadın sesi) cemiyeti bu tarihte teşekkül etti.

Ve mademki hakimiyet milletindir Kral ve Kraliçe aynı haklara sahiptir dediler. Fakat bütün bu hareketler son hızını yakın zamanlar da aldı. Amerikada 1848 hareketi çok heyecanlı ve sürekli oldu.

Kadın erkek hür yaratılmıştır. İkiside müsavî ve hürdür tabii haklar elden alınamaz diye mitinglar, konferanslar, propogandalar yapıldı. Nihayet 1896 da birleşik devletlerde 21 yaşında bulunan kadınlar intihabata iştirak edebilirler diye bir kanun neşredildi ve senelerce siyasi medenî haklarından mahrum edilen kadın Amerikada ilk def'a bu haklara sahip tam bir insan hakkını kazandı. Bunu takip eden senelerde 1863 de Kolorada 1893 de İdeho da müntehib olabilmek haklarını kazandılar. Fakat kadın her mesleğe girebilmek hakkını tam manasiyle harbi umumide gösterdiği muvaffakiyetin mükâfatı olarak aldı. Artık kadın hukuku Amerikada olgun bir hale gelmişti. Endiyanada Ohyoda ve nihayet Niyorkta müntehip ve müntehip olabilmek haklarını kazandılarki 1917—

1848 kadın hareketi İngilterede son sür'atla ilerlemekte idi. Filezof ve hukukçu olan Stvartmil(kadınların esareti,, adındaki kitabında eğer asırlarca evvel kadınlarla erkekler aynı terbiyede yetiştirilmiş olsaydı her hususta erkeklerden daha az liyakat göstermiş olmazlardı. Gerçi kadınların fitri mezyetleri çocuk yetiştirmekti. Fakat bu sebeple kadınlar için diğer haklarda mahrum kalsınlar eğer bu farklar ortadan kalkarsa ahlâkı umumiyyede cemiyet içindeki ikilik ortadan kalkacaktır. Ve beşeriyet bu unsurdan da istifade edecektir diyor. Bu fikir İngiliz parlamentosunda çok tesir yapmıştı. Ve 1869 da kadınla erkeğin belediye intihabına iştirak hakkı verilmişti. Artık Saylav olabilmeleri münakaşası da devam ediyordu. Harbi umumî sonunda Lüitçörç kadınlar yamandır demiştir. 1918 de kadınların intihabına karar verildi.

Avusturalyada Jozefvort (kadını rey hakkında mahrum etmek demek içtimai heyeti ahlâki ve manevî kuvvetini gayri mahdud surette kayp etmek demektir) diyor. Avusturalya kadınları 1893 de rey vermek 1903 de intihap olunmak hakkına sahip oldular. Bu hareketlerden sonra ilk kadın kongresi 1888 de Şikagoda içtima etti. 1935 yılında milletler arası kadın kongresi İstanbulda toplandı muhtelif toplantılarında verdikleri nutukları dinlediğimiz zaman ancak hakları büyük savaştan sonra verilen Türk kadınının başardığı işleri ve büyük kabiliyetini takdirle onlar anarlarken bizde göğsümüzün gururla kabardığını his ediyorduk.

Şimdiye kadar beynelmilîl kadın ve onun haklarından bahsetmeğe çalıştım. Konfransımın ilk kısmında bu mevzuu.

1 — Kadın ve kadın hukuku

2 — Türk kadını

Diye iki kısımda anlatmağa çalışacağımı söylemiştim. Binaenaleyh içinde yaşadığımız hayatı ve türk kadınına görmeğe çalışalım.

— Sonu Var —

Tarih Vesikaları

*Vilâyetimizin vakıflarına dair evkaf dairesinde bazı vesikalara rast geldik. Vakıa bunlar pek eski değil, hatta eski bile denemez. Ancak İlimizdeki "çiflik hayatının,, iç yüzünü göstermek itibarile hem sosyal tarihimizin iç yüzünü, hemde çiftliklerin mahiyetini göstermek itibarile dikkata şayan-
dır.*

Muğla evhaf idaresinde tesadüf ettiğimiz bu vesikaları parça parça neşredeceğiz... Önceleri "Menteşe Oğullarına ait bazı vakıfnamelerde bulunduğunu biliyorum. Fakat bunlar Vakıflar Genel Müdürlüğünce aldırılmış, Bir suretlerinin getirdilmesi için teşebbüsatta bulunulmuştur.

Bunlarda neşr edilecektir.

C. AKER.

23 Recep 1264 tarihli Emri Ali Surettir.

Aydın ve saruhan sancakları Valisi Vezirim Yakup Paşa iclaleye ve istablı amirem müdürlüğü payelulerinden Menteşe sancağı mahsalı Osman Zeydi Ülveye ve olhavalı evkat müdürü Zeydi mecdeye Vecte ve Bözüyük ve Muğla ve Gökabat ve Pınaz ve Üzümlü ve Ula ve Köycez kazaları nâipleri zeyti aleyhim ve sair azayı meclise.

Evkafı hümayunun hazinesinden mazbut evkaftan merbume ve mağfurleha Mihrîşah valide sultan tabeti seraha vakfından mezkûr Menteşe sancağında kain kazahayı mezburede 17 kıt'a çiflikatın bidayeti tanzimatı hayriyeden beru emaneten idaresi cihetile gösterilen hasılatı bedeli sabıkindan „pek dun,, olduğundan mukaddem ve muahher olunan istilamın cevabında hasılatı mezkûrenin olvechile tenezzül eylemesi kablettanzimat meccanen kullanılan rençberlerin şimdi ücret ile istihdam olunmasından ve sair bazı esbattan neşet eylediği gösterilmiş ve bunların emaneten idaresine layikile gözetilmeyüp günbe gün harap ve demir baş telef olacağı cihetle toptan icaretelerin suretile icarı tensip olundusede mahallinde talibi zuhur etmemiş olduğuna ve emaneten idaresi senelerinde hasılatının nihayet derecesi 23 bin şu

kadar kuruş kararlarında idugine binaen sayei şevketvayei mülûkanemde imarına bakılmak üzere senevi 25 bin kuruş icarei müeccele ve 20 bin kuruş muaccele ile 63 senesi martından itibaren çiflikatı mezkûrenin haslâ evkafı hümayunum nazırı müşiri sadakatsemirim esseydi Mehmed Habib paşa iclale uhdesine icarı hususu ba tezkire istizan olunmaktan naşi keyfiyet meclisi valayı ahkâmı adliyyeye ledelbavale vakıa çiflikatı mezkûrenin imarına bakılmadığı halde harap olacağı ve bilicaretayin fûruhtu tarifi vakfa enfa olarak mahallinde dahi talibi bulunmadığına ve nazırı müşiri müşarûn ileyh nefi vaktı cümleden ziyade göstereceğine mebni ber mucip icrayı iktizası hususuna bilistizan iradei seniyyei canabı mülûkanem müteallik olmuş olmakla ber mentuku iradei seniyyem işar olunan icarei müeccele ve muaccele ile çiflikatı mezkûrenin icar olunmak üzere hazınece tesviyesi iktizası hususuna dair beyaz üzerine sadır olan fermanı alıganım mucibince iktizayı tesviyesi ledessüal salıfûlbeyan 17 kıta çiflikat derunlarında mevcut bulunan hayvanat ve hububat ve mezruat ve müstemilâtı sairesi derunu emri şerifime mevduan irsal olunan sureti defterde muharrer olduğu vechile mukayyet olduğundan çiflikatı mezbure şerefsunub eden iradei seniyyei şahane ve sadır olan fermanı alıganım mucibince 25 bin kuruş icarei müeccele ve 20 bin kuruş icarei muaccele ile mezkûr 63 senesi martından itibaren nazırı müşiri müşarûnileyhe icar olunarak müşarûnileyh dahi sülûs hissesini rızasile reisi meclisi ahkâmı adliyye müşiri sadakatsemirim Rifat Sadık Paşa celaleye ferağ ve kasrûlyet ederek olvechile evkaf muhasebesine kayıt ile suret defterile maan bir kıta emri şerifimin ıstarı müşiri müşarûnileyh taraflarına balayı defterluğ il-mühaberinin ve lâzım gelen senetlerinin tahriri için vakıfı müşarûnileyh taraflarına ve keyfiyyet malûm olmak üzere zimmet defterlerine başka başka ilmühaberlerinin itası muktazi derkenarında gösterilmiş ve olvechile keyfiyet muhasebei merkumeye kayd ve mebleği mezbur 20 bin kuruş

müaccesesi hazinesi mezkûreye badetteslim muhali merkumeye başka başka lâzım gelen ilmühaberleri tahriri ve ita ettirilmiş olmağla suret defterile maan işbu emri alıñanım dahi ıstar ve irsal olunmuştur. İmdi bizki valii müşar ve mahsel ve evkat müdürü ve nevvap ve sair mumailayhim siz keyfiyeti iradei seniyyem mentuk emri şeritimden malumunuz oldukça fermanım olduğu ve sureti defteri mezkûrde tezkâr bulunduğv veçhile çitlikati mezkûre derunlarında mevcut bulunan bilcümle hayvanat ve hububat ve mezruat ve müstemilâtı sairesile senei merkumeden itibaren müşiri mumailayhümaye bilicareteyin icar olunarak yed-

lerine lâzım gelen ilmühaberî ve vakıfı müşarünileyh tarafından iktiza eden senetleri ita kılınmış idüğinden çiflikatı mezkûrenin müşarünileyh tarafından zabıt ve tasarruf olunmasına bir taraftan müdahale ve tarruv vukua getirilmemesi esbab ve vesilinin istihsali hususlarına sarfı küüllü meknet ve müzidi sayü gayret eylemeniz babında fermanı alıñanım sahir olmuştur.

İşbu emri ali sureti aslına mutabık olup Aydın vilâyeti evkat müdürîyetin 11 Zilkade 330 ve 8 teğrini evvel 328 tarihli ve 9280—405 umum nomrolu tahriratile vuku bulan talebi resmi üzerine ihreç ve irsal kılınmıştır. 24 Kânunu Sani 328

HALKEVLERİ DERGİLERİ

<i>Halkevinin adı</i>	<i>Derginin adı</i>	<i>Kaç günde bir çıktığı</i>
Adana	Görüşler	Aylık
Afyon	Taşpınar	"
Antalya	Türk Akdeniz	İki aylık]
Bafra	Altın Yaprak	Aylık
Balıkesir	Kaynak	"
Bursa	Uludağ	Üç ayda bir
Burdur	Ülker	Aylık
Denizli	İnanç	"
Elâziz	Altan	"
Eminönü	Yeni Türk	"
Eminönü	Halk Bilgisi Haberleri	"
Gireson	Aksu	"
Isparta	Ün	"
İzmir	Fikirler	15 günde bir
Konya	Konya	Aylık
Manisa	Gediz	"
Merzifon	Taşan	"
Milâs	Yeni Milâs	"
Niksar	Ülker	"
Trabzon	İnan	"
Samsun	19 Mayıs	"
Sinop	Dıranaz	"
Sivas	Orta Yayla	"
Yozgat	Bozak	15 günde bir

ABONE:

Yıllığı: 125 Kş.

İmtiyaz sahibi ve yazı işleri Direktörü:

Cavit AKER

BASILDIĞI YER: HALK BASİMEVİ, MUĞLA

10 Kuruş.